

Apjir/ e-ISSN: 2602-2893

Cilt: 7, Sayı: 2, 2023, ss. 163-181/ Volume: 7, Issue: 2, 2023, pp. 163-181

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjir>

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

KAZASKER MUSTAFA İZZET EFENDİ'NİN SULTAN İKİNCİ MAHMUD İLE RESMİ İLİŞKİLERİ

Fettah AYKAÇ

Dr. Öğr. Üyesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları, İstanbul
Assist. Prof. Dr., Sabahattin Zaim University Faculty of Islamic Sciences, Islamic History and Arts, Istanbul/Turkey

fettah.aykac@izu.edu.tr

orcid.org/0000-0002-6459-6160

ror.org/00xvwpq40

Öz

Çocuk yaşta yüksek eğitim için İstanbul'a gönderilen Kazasker Mustafa İzzet Efendi, hocası yoluyla Sultan II.Mahmud ile tanışılır ve saraya bürokrat yetiştiren önemli eğitim kurumlarına kaydettirilir. 1821 civarı Enderun'dan mezun olunca saray içi hizmetlere alınarak II.Mahmud'un huzur Fasıllarına katılmasına izin verilir. Sonraki on yıl boyunca huzur Fasıllarına devam eder. II.Mahmud 1826'da Yeniçeri ve Mehter Ocağı'nı ilga edip Batılı danışmanların rehberliğinde kıyafet ve eğitim açısından Batılı görünümlü yeni bir ordu ile Müzika-yi Hümâyun'u kurar. Müzika-yi Hümâyun için Avrupa'dan askerî müzisyenleri getirtip onları paşa rutbesi ile görev verir. Bu dönemde ayrıca tüm saray ricaline de Avrupa-i tarzda kıyafetler giyme mecburiyeti getirir. Mustafa İzzet Efendi 1830 yılında Surre Alayı ile hac yolculuğuna çıkar ve hacdan sonra İstanbul'a dönmeyip Kahire'ye geçer. Daha sonra İstanbul'a dönünce saraydaki vazifesine gitmez. Ancak bir müddet sonra iradesi dışında meydana gelen zor durumlar onu saraydaki görevine tekrar dönmeye mecbur bırakır.

Bu Nitel araştırma makalesinde şimdiye kadar yapılmış yayınlarda pek değinilmeyen Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Saraydaki görevinden uzaklaşma nedenleri konusu ele alınmıştır. Ayrıca onun hac için İstanbul'dan ayrılışı ve dönüş tarihleri konusunda mevcut olan farklılık ve belirsizlikler netleştirilmeye çalışılmış ve onun hac dönüşü Sultan Mahmud'a yakalanma olayının arka planı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslâm Sanatları, Osmanlı Musikisi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, II.Mahmud, Huzur Fasılları

QADIASKER MUSTAFA İZZET AFFENDİ'S MUSICAL AND OFFICIAL RELATIONSHIP WITH SULTAN MAHMUD THE SECOND

Abstract

Mustafa İzzet Efendi was sent to constantinopol at a young age. After madrasa he was introduced to Sultan Mahmud II who opened ways of the state's higher education institutions for him. After his graduation, he was transphered to the palace and soon was asked to join Sultan's weekly musical gatherings. Sultan Mahmud, to upgrade the running of the Empire, sped up westernisation policies. He abolished the old Janissaries and Mahtar

Geliş Tarihi: 15.04.2023

Doi: doi.org/10.52115/apjir.1283581

Kabul Tarihi: 12.06.2023

band in 1826, set up a new Western style military music band and appointed managers (as Pasha) from musicians of Europe. Mustapha Effendi took on Hajj journey. After Hajj, he did not return to Istanbul, instead had a long stop over in Egypt. When he returned to Istanbul, he did not go back to his palace job. But some unexpected events forced him to return to his palace duties.

In this compilation research article, attention were focused on Military Judge Mustapha İzzet Affendi's reasons for trying to get away from his palace duties. Then his departure and arrival dates to and from Istanbul on which many different suggestions exist were tried to clarified. Lastly the right answers were searched for his so called "coincidental arrest" by Sultan Mahmud II via looking at events which took place before the arrest.

Keywords; Islamic Arts, Ottoman music, Military Judge Mustafa İzzet, Mahmud II. Tranquility Fasils

Atıf / Cite as: Aykaç, Fettah. "Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Sultan İkinci Mahmud ile Resmi İlişkileri". *Apjir* 7/2 (Ağustos 2023), 163-181.

Giriş

Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Kastamonu vilayetinin Tosya beldesinde 1216/1801 yılında doğmuş, 10-11 yaşında annesi tarafından eğitimini tamamlaması gayesiyle İstanbul'a gönderilerek akrabaları tarafından Fatih'te Başkurşunlu Medresesine yazdırılmıştır. Medresedeki üç yıllık eğitimini tamamladığı günlerde küçük Mustafa'nın sahip olduğu çok güzel ses ve okuyuş tavrını farkedenden medresedeki hocası yoluyla Sultan II.Mahmud ile tanıştırılmıştır. Bu olay, konuyla ilgili yapılmış yayınlarda; *"II.Mahmud ile ilk tanıştırılması (sarayın musâhiplerinden olan) Kömürçüzade Hafız Mehmed Efendi'nin, 22 Temmuz 1814 Cuma günü, Padişah'ın selâmlık merasimi için Bahçekapıdaki Hidayet Camii'ne geldiğinde henüz 12-13 yaşındaki Mustafa İzzet'e bir na't-ı şerif okutması akabinde gerçekleştiği"* ifadeleri ile aktarılmıştır.¹ Bu olayı takiben II.Mahmud'un emri ile Mustafa İzzet sonraki beş-altı yıl boyunca Enderun'da gerekli tüm eğitim ve öğretimleri başarı ile tamamlayarak mezun olmuş, ardından da Çavuş rütbesi ile saray içi hizmetlere alınmıştır. Güzel sesi ve ney üflemedeki farklı tavrı ile kısa sürede saray kadrosu arasında namı yayılmış ve Padişah'ın onayı ile haftalık düzenlenen huzur ve küme fasıllarına katılmaya davet edilmiştir. Saraydaki görevine on yıl kadar devam ettikten sonra kendi isteği ile saray içi hizmetten saray dışında bir göreve geçmek için büyük çaba sarfetmiş fakat bunu başaramamıştır. Bunun nedeni ise, *"Padişah'ın onun fasıllarda bulunmasından çok memnun olduğunu bilen görevlilerin onun tayin isteğini Padişah'a iletmekten çekinmeleri"* olarak nakledilmiştir.² Mustafa İzzet Efendi'nin saray dışında bir göreve geçme çabasında başarılı olamayınca yaşlı musikî hocasının kafilesine dahil olup, Padişah'tan maaşlı özel izinli olarak hac yolculuğuna çıktığı ve normalde iki-üç ay süren bu yolculuğu 11 ay kadar uzattığı

¹ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asrın Türk Şairleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988), 2/747; Nuri Özcan, "Mustafa İzzet, Kazasker", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/307; Mustafa Kara, "Vefatinin 130. Yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi* 8, (İstanbul: 2007), 10.

² M. Uğur Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/304.

KAZASKER MUSTAFA İZZET EFENDİ'NİN SULTAN İKİNCİ MAHMUD İLE RESMÎ İLİŞKİLERİ

bilinmektedir.³ Bu süreçte yaşanan olayları detayları ile nakleden yazarların hiçbirinin onun saray dışında bir göreve tayin istemesinin, nedenleri konusuna hiç değinmemiş olmaları dikkat çekmektedir.

Mustafa İzzet Efendi'nin uzun hac seyahati konusunda araştırmacılar arasında henüz cevabı tam bir netliğe kavuşturulamamış olan diğer konu ise onun hac yolculuğu için İstanbul'dan hangi tarihte ayrılıp hangi tarihte geri döndüğü meselesidir. Bu konuda yayın yapan yazarlar birbirine yakın olmakla birlikte farklı tarihler ileri sürmüşlerdir. Onun İstanbul'dan ayrılış tarihini bu olaydan 40 yıl sonra yazmış birisi olan Hafız Hızır İlyas, kitabında "hicri 1246" olarak vermiştir.⁴ Bu hicri tarihten yola çıkan kimi yazar hicri tarihin miladiye çevrilmesi kaynaklı olarak 1830-1831 şeklinde iki yılı kapsayan (24 aylık) bir süre verirken⁵, kimisi de sadece 1831 yılını vermektedir.⁶ Bazıları ise Mustafa İzzet Efendi'nin II.Mahmud'a "istemediği bir anda" derviş kıyafetleri içinde yakalanması olayı hakkında bu olayın, ertesi gün gazetelere haber olması hasebiyle net bir tarih vermişler ancak yine onun İstanbul'a avdet tarihinden hiç bahsetmemişlerdir. Bu araştırmada Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Sultan II.Mahmud ile olan resmî ilişkilerinin ayrıntıları ile onun İstanbul'dan ayrılış ve geri dönüş tarihleri mevcut kaynaklar incelenerek netleştirilmeye çalışılmıştır.

Mustafa İzzet Efendi'nin Osmanlı Sultanı II.Mahmud ile resmi ilişkileri konusunda arka planına bakılması gereken diğer bir olay da, bu konuda yazarların neredeyse tümünün⁷ onun hiç beklemediği bir zaman ve mekânda padişah'a yakalanmasıyla ilgili olarak bu olayın "tevâfuken gerçekleştiğine" vurgu yapmış olmalarıdır. Bize göre II.Mahmud ile Mustafa İzzet Efendi'nin 1814 yılındaki ilk karşılaşmalarında olduğu gibi, bu yakalanma olayında da "önceden bir planlama" olup olmadığının dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Çünkü yakalanmanın öncesinde yaşananlar bunu gerektirmektedir. Bu çalışmada bu konunun arka planında yaşanmış olan olaylara dikkat çekilerek yakalanma gerçekten tevâfuken olup olmadığı aydınlatılmaya çalışılmıştır.

³ Talip Mert, "Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı", (İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1996), 400; Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304 vd.

⁴ Hafız Hızır İlyas, *Letâif-i Vekâyi-i Enderûniye*, (İstanbul: Darü't Tabâati Âmire, 1276), 460.

⁵ Murat Özer, *Ayasofya'nın Nişanesi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi*, Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları Dizisi: 8, (İstanbul, 2020), 43.

⁶ Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", (İstanbul, 2006) 31/304; Selman Benlioğlu, *Osmanlı Sarayında Müsikî'nin Himayesi* (Marmara Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2017) 177, dn.440.

⁷ İnal, *Son Asrın Türk Şairleri*, 2/247; Nurcan Toprak, *Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004), 4-5; Mert, "Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı", (İstanbul:1996), 400; Kara, "Vefatinin 130. Yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi", 2007, 9; Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304.

1. Payitahta Gönderilişi

Mustafa İzzet Efendi'nin annesinin soyunun, İstanbul Tophane'deki Kadirî Dergahı'nın kurucu şeyhi İsmail-i Rumî hazretlerine dayandığı konuyla ilgili tüm kaynaklarda zikredilmiştir.⁸ 1801'de Tosya'da doğan Mustafa İzzet Efendi'yi memleketinde ilk öğretimini tamamlamasının ardından, 10-11 yaşındayken annesi onu, ilim tahsil etmesi için büyük dedesi Seyyid İsmail-i Rumi (Resim 1) hazretlerinin tekkesi ile onun neslinden akrabalarının bulunduğu payitahta göndermiştir. İstanbul'a gelişinin ardından Mustafa Efendi, akrabalarının yardımı ile Fatih semtindeki Kurşunlu Medresesi'ne dahil edilerek yatılı olarak orta öğrenimine başlamıştır. Medresede geçirdiği üç yılın sonunda zekası, çalışkanlığı ve üstün kabiliyetleri ile dikkat çeken seçkin bir öğrenci olmuştur. Mustafa Efendi çocuk yaşta tahsil için İstanbul'a gönderildiğinde, Osmanlı tahtında ondan 17-18 yaş büyük, aynı zamanda iyi bir mûsikîşinas ve hattat olan Sultan II. Mahmud oturmaktadır (Resim 2).

2. Sultan II.Mahmud'la İlk Karşılışması

Mustafa Efendi'nin hayatı hakkında yapılmış yayınların tamamında onun II. Mahmud ile iki defa kendi iradesi dışında (tevâfuken) karşılaştığı nakledilmektedir. Bu iki karşılaşmanın detaylarına bakıldığında ise bunlardan ilkinin onun padişahı hiç tanımadığı bir zamanda gerçekleştiği, ikincisinin ise padişahı iyi tanıdığı ve ondan saklandığı bir zamanda meydana geldiği anlaşılmaktadır. Mustafa İzzet Efendi'nin hayatıyla ilgili detaylı bilgiler içeren latin harfleriyle basılmış ilk yayını 1245/1829 tarihli *Vakıyı Latifi Enderun* nüshalarından aktararak İbnülemin Mahmud Kemal İnal yapmıştır. İbnülemin başta olmak üzere sonradan konu hakkında yayın yapmış olan tüm araştırmacılar bu iki olayı da “bu karşılaşmaların tevafuken meydana gelmiş olduğu” yönde ifadelerle aktarmakla yetinmiş ancak detaylara girmemişlerdir.⁹ Bize göre iki karşılaşmanın öncesinde / etrafında meydana gelen olaylar, bunların bir tür “önceden planlanma” sonucu gerçekleştiğine işaret etmektedir. İlk karşılaşmanın detayları tüm kaynaklarda:

“11-12 yaşında başladığı Fatih Kurşunlu Medresesi'nin üçüncü ve son yılına geldiğinde Mustafa Efendi farklı ses tonu ve okuyuş tavrındaki güzellik ile medresedeki hocalarının takdirini kazanarak emsallerinden öne çıkmış halde idi. Onun Sultan II.Mahmud ile ilk karşılaşması 1814 yılında, kendisinin 13-14 yaşına ulaştığı, padişahın ise 30 yaşını geçtiği bir dönemde gerçekleşmiştir” şeklinde ifadelerle nakledilmiştir.¹⁰

⁸ Mehmet Akkuş, “İsmail Rumî”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 23/120.

⁹ İnal, *Son Asrın Türk Şairleri*, 1988, 2/747; Mert, “Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı”, 400; Derman, “Mustafa İzzet, Kazasker”, 31/304; Toprak, *Hattat, Kazasker Mustafa, İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri* 2004, 5; Kara, “Vefatinin 130. Yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi”, 9.

¹⁰ İnal, *Son Hattatlar*, 154; Mert, “Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı”, 400; Kara, “Vefatinin 130. Yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi”, 9; Derman, “Mustafa İzzet, Kazasker”, 31/304.

Bu ilk karşılaşma / tanışmanın hem genç Mustafa Efendi için, hem de II.Mahmud için farklı açılardan önemli olduğu söylenebilir. Çünkü bu olayın akabinde Mustafa Efendi'nin hayatı olumlu yönde tamamen değişmiştir.¹¹ O, Padişah'ın iradesi ile önce temel eğitimi için bir paşanın nezaretine, ardından da Enderun'a hazırlık olarak Galatasaray-ı Hümayun Mektebi'ne, daha sonra da Enderun'a nakledilmiştir. Bu ilk tanışma ve II.Mahmud vesilesiyle bu ciddi kurumlarda devrin önemli hocalarından aldığı eğitimin, onun vefatına kadar elde ettiği tüm başarılarında en büyük etken olduğu kabul edilir.¹²

Bu tanışma Osmanlı imparatorluğu'nun başındaki Sultan II.Mahmud için oldukça sıradan bir olay olsa da, sultanın bu tanışma akabinde ortaya koyduğu davranış, kendisinin daha sonra yapılmış tüm yayınlarda 'Mustafa İzzet Efendi'ye hamilik yapan padişah' olarak anılmasını sağlamıştır.¹³ Mustafa Efendi'nin II.Mahmud ile ilk tanışması ve sonrasında hayatını tamamen değiştirecek olan önemli gelişmeler, onun hakkında yapılmış yayınlarda aşağıdaki ifadelerle nakledilmiştir:

“22 Temmuz 1814 Cuma günü, Padişah'ın selamlık için Bahçekapı'daki Hidayet Camii'ne saray musâhiblerinden¹⁴ medreseden hocası Kömürçüzâde Hafız Mehmed Efendi'nin, önceden meşkettirdiği bir nâti şerifi Padişah camide iken Mustafa'ya okutmasının ardından gerçekleşmiştir.”¹⁵ “Duyduğu bu genç, temiz ve güzel tavırlı sesi çok beğenip etkilenen II. Mahmud, nâti şerifi okuyan genci yanına çağırarak takdirlerini bildirir, ardından da Silahtar Gazî Ahmed Paşazâde Ali Paşa'ya onun sanat öğrenimi ve terbiyesiyle yakından ilgilenmesi talimatını verir. Sultan'ın bu iradesi üzerine Ali Paşa, genç Mustafa Efendi'yi bir müddet kendi dairesine alarak saray hizmetleri için yetiştirir.”¹⁶ “Ali Paşa'nın yanında gördüğü terbiyeden sonra, Galatasaray-ı Hümayun Mektebi'ne alınan Mustafa, buradaki uzman hocaların elinde üç-dört yıl devam eden çok yönlü, sıkı bir eğitim ve ilim tahsili sayesinde kabiliyetlerini daha da geliştirir.”¹⁷

Mustafa Efendi, bu eğitimi süresinde ortaya koyduğu marifet ve becerileri ile gelecekte kudretli bir sanatkâr olacağını belli eder. İslam sanatlarına olan yüksek istidadını ispat etmesinin ardından ahlak ve karakterini de onu yakından tanıyan hocalarının onaylanması ile kendisini güzel sanatlarda daha da ilerleterek yüksek eğitimi tamamlaması için hüsniyat ve musiki derslerine yoğunlaşır. Mûsikide ilk hocası

¹¹ Mert, “Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı”, 400.

¹² Özcan, “Mustafa İzzet, Kazasker”, 31/307.

¹³ Mert, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı, 402; Benlioğlu, Osmanlı Sarayında Mûsikî'nin Himayesi, 136.

¹⁴ Musahip: Saraya kolay girip çıkma izni olan, Padişah'ın sohbet / istişare arkadaşı.

¹⁵ Çatıkkaş, 1981, 6/61'de “Padişah'ın Hidayet Camii'ne geleceğinden haberdar olan Kömürçüzade..” ibaresi ile diğer tüm nakillerde belirtilen “..Kömürçüzade'nin öğrencisi Mustafa'ya bir nat-ı şerifi önceden meşk ettirdiği..” şeklindeki ifadeler, hocasının, bu tanışma olayını planladığına ve öğrencisini de bu durum için önceden hazırladığına işaret etmektedir.

¹⁶ Toprak, Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri, 4-5.

¹⁷ İnal, Son Hattatlar, 154.

Kömürçüzâde Hafız Mehmed Efendi¹⁸ olmakla birlikte, bu dönemde diğer Enderun hocalarından hanendelik ve ney öğrenimini de tamamlayarak devrinin en iyileri arasına girer.

Enderun'daki eğitimi sonunda sülüs ve nesih icazeti aldığı hocasının ismi Mustafa (Çömez Mustafa Vasıf) idi. Tâ'lik icazetini aldığı hocasının ismi de Mustafa (Yesarizade) idi. Bu ilginç tevafuk ilerde hat yazılarına atılacak imzalarda karışıklığa yol açabilirdi. Bunun önüne geçmek için hocaları onun ismine saygılı ve vakur davranışlarından dolayı "İzzet" mahlasını eklemesini tavsiye ederler.¹⁹ O, hocalarının bu tavsiyesini memnuniyetle benimsediğini ileriki hayatında yazdığı birçok hat eserini sadece "İzzet" şeklinde imzalayarak gösterir (Resim 10-11).

3. Saraydaki İlk Dönemi

Mustafa İzzet Efendi'nin Topkapı Sarayı haziresinde bulunan Enderûn-u Hümâyun'a devam etmesi, ona musikî ilminde hanende, bestekâr ve neyzen olarak kendisini geliştirip çok büyük ilerleme ve başarıya ulaşmasının yollarını da açar.²⁰ Enderun-u Hümâyun'dan saray içi hizmetlere alınır ve bu çevrede 'Neyzen Mustafa' namı ile kısa zamanda tanınır bilinir. Mustafa İzzet Efendi'nin hanende ve neyzen olarak şöhretinin II.Mahmud'un kulağına ulaşmasının ardından Sultan'ın bizzat iştirak ettiği Huzur Fasılları ile küme fasılları'na katılmasına izin verilir.

Onun, Enderûn-u Hümâyun'da teorik eğitim alırken aynı zamanda II. Mahmud'un huzur ve küme fasılları'na devam etmesi saysinde musikî alanındaki hızlı ilerleme kaydettiği iddia edilebilir. Çünkü bu fasıllarda, zamanın en büyük musikîşinasları kabul edilen Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi (ö.1849), Dellâlzâde İsmail, Şakir Ağa, Suyolcuzâde Salih Efendi, Basmacı Abdi Efendi, Kömürçüzâde Hafız Mehmed Efendi, Zeki Mehmed Ağa, Tanbûri Numan Ağa, Tanbûri Necib Ağa, Kemani Ali Ağa gibi uzun zamandır padişahın ihsanına malik olmuş kudretli sanatkâr ve üstadlar ile birlikte meşk edip onları yakından izleyerek bu alandaki bilgi ve hünerlerini daha da geliştirme imkanına kavuşmuştur. Sonraki hayatında ortaya koyduğu günümüzde hala zevkle dinlenmeye devam edilen çok güzel bestelerini erken yaşta Enderun da aldığı yüksek seviyeli eğitim ve sonrasında huzur fasılları yoluyla zamanın üstün kabiliyetli ve tecrübeli üstadlarıyla yaptığı meşklere öğrendiklerini katarak yapabildiği düşünülebilir.

¹⁸ Hocasının ismini Mert, Uğur Derman Armağanı, 400, Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304 ve Nuri Özcan, "Hafız Mehmet Efendi, Kömürçüzâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul; TDV Yayınları, 2003), 28/455'de "Kömürçüzâde Hafız Mehmet Efendi" olarak vermiş olmasına karşılık, İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1988, 2/747 ile Toprak, *Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, 41'de sadece "Kömürçüzâde Hafız Efendi", Kara ise Vefatinin 130. Yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi, 2007, 10'da "Kömürçüzâde Hafız Mustafa Efendi" olarak vermişlerdir.

¹⁹ Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304.

²⁰ Mustafa Efendi'nin Ali Paşa'nın dairesinde kaç yıl eğitim aldığı konusunda kesin tarihler bilinmemekte olup Enderun'a alındığı tarihin 1817 ile 1820 yılları arasında olduğu yönde farklı görüşler mevcuttur (Bk., Toprak, *Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, 5, dn.9).

Mustafa İzzet Efendi'nin Padişah'ın kendisinin bizzat teşrifıyla haftada birkaç defa payitahtın farklı semtlerindeki köşk ve saraylarda düzenlenen huzur fasılları ile küme fasılları'na katılmaya başlamasından itibaren fasılların akabinde dağıtılan kıymetli hediyelerden ona da verilmeye başlanmıştır. Onun fasıllarda bulunmasından memnun olan Sultan Mahmud besteleri hakkında fasıllardaki yaşlı hocaların görüşlerine müracat ettiğinde onun fikrini de almaya başlar. Bir defasında fasılda II.Mahmud'un şarkıları okunduktan sonra Mustafa İzzet Efendi'ye şarkılar hakkında fikri sorulduğunda "hükümdarın eserlerinin şarkıların padişahı olduğunu" söylemesi padişahı çok memnun ettiği, onun II.Mahmud ile musiki ilişkileri arasında nakledilenlerdendir.²¹ Bu dönemde Divân-ı Hümâyün'daki resmî kadrosu II.Mahmud'un onayı ile rütbesi de yükseltilmiştir. O da bu durumdan memnuniyetini o dönemde az sayıda da olsa yazdığı bazı hat eserlerini "*Serheng-i Hazret-i Şehriyârî, Mustafa İzzetî*" şeklinde imza atarak ortaya koymuştur.²²

Üflediği ney ile kendisini ve dinleyenleri ağılattığı nakledilen Mustafa Efendi Osmanlı sanatkârları içinde "Kurutulmuş kamışı hem kalem hem de ney olarak en güzel şekilde kullanan yegâne kişi" olarak kabul edilmiştir.²³

4. Protokollerden Yorulması

İlim ve sanatı kâmil bir insan olma yolunda vasıta kılmaya çalışan Mustafa Efendi saraydaki görevine başladığı günlerden itibaren etrafının iltifat, îtibar ve övgülerini, kendisine sağlanan ikbal ve yüksek mevkileri, tasavvuf terbiyesinden aldığı prensiplerle arka plana atmaya gayret etmekte idi. Sarayın sunduğu imkanların yanında Sultan'a yakın olmanın getirdiği uyulması zorunlu olan sıkı kurallar ve protokolleri de vardı.²⁴ Bir süre sonra meselenin bu yönü her sanatkâr gibi onun da "kayıt altına girmekten hoşlanmayan" ruhunda sınıtlara sebep olmaya başlayacaktı.²⁵

Bu sınıtlara II.Mahmud'un geleneksel Osmanlı kıyafetlerini çıkartıp kendi dönemine yakın zaman önce/1798-1901 arasında Osmanlı'nın Mısır eyaletini işgal edip tarihi eserler vb zenginliklerini gemilerle Paris'e taşıyan Napolyon'un apoletli ceketi ve pelerini benzeri kıyafetleri giyip Avrupalı resamlara resimlerini yaptırması (Resim 3) ve devlet ricaline de Avrupaî elbiseler giymesini emretmesi, Mustafa Efendi gibi sūfi meşrepli ve Osmanlı geleneklerine bağlı birisi için kabul edilmesi zor yenilikler olmuştur.²⁶

²¹ Özcan, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/307.

²² Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304'de Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı koleksiyonunda bulunan iptidai seviyede sülüs-nesihle yazılmış bir kıtada rika hattıyla "*Sevedehü's-Seyyid Mustafa el-İzzetî fi Sarây-ı Galata behâne-i ser, 23 Rebülevvel 1233*" şeklinde imzalı bir eserinin bulunduğunu nakletmiştir.

²³ M. Uğur Derman, *Sabancı Üniv., S Sabancı Müzesi, Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, (İstanbul: S. Sabancı Müzesi Yayınları, 2002), 54.

²⁴ Gazneli Mahmud döneminin meşhur Farsça "Be-derya der menafi, bi-şümar est./ Eğer hahi selamet, der kenar est./Kurb-i sultan, ateş-i suzan" özlü sözünde belirtildiği gibi.

²⁵ Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304.

²⁶ Beydilli, "Mahmud II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2003), 27/354-356.

Devamında da Padişah 1826'da Yeniçeri Ocağı ile birlikte lağvettiği Mehter ekibinin yerine, Batılı ülkelerde olduğu gibi askeri mızıkâ ve bando takımları ihtiva eden Muzikâ-yi Hümâyun'u kurdurmuştur,²⁷ Bunlar yetmezmiş gibi bir de Eylül 1828'de Avrupa'dan (gayri müslim) Giuseppe Donizetti, İstanbul'a getirtilip "Muzika-yi Hümâyun ustakârı" unvanı ve "paşa" rutbesi ile göreve başlatılmıştır (Resim 14-15). Bütün bu olaylara ve köklü değişikliklere şahit olmanın Mustafa İzzet Efendi'yi üzdüğü, hatta çok sinirlendirdiği, II.Mahmud'un huzurunda yaşanmış ve şahitleri bulunan bir olayın ardından onun gösterdiği tepkiden anlaşılmaktadır. Nakledildiğine göre;

"1828 yılı civarı II.Mahmud İtalya'dan davet ettiği Hıristiyan müzisyenlere Mustafa İzzet'in Osmanlı Mûsikîsini tanıtmasını istemiş, o da neyi ile farklı tavır ve makamlarda taksimler geçerek onları uyutmuş, ağlatmış, güldürmüştür. Ney taksiminden sonra Padişah'ın İtalyanlara 'musikimizi nasıl bulduklarını' sorması ve onların da: 'Bir şey anlamadık... Çok iptidai, ıslaha muhtac!, Basit bir musiki!...' demeleri Mustafa İzzet'i çok kızdırmış ve II.Mahmud'a dönüp: -'Padişahım, ben kulunuz bu âdemleri insan zannetmiştim. Meğerse yanlış telâkkî etmişim. Kendilerini musikimizin büyüleyici kudretiyle uyuttum, ağlattım, güldürdüm. Geçirdikleri istihâlelerin farkında olmayanlara insan denilmez' şeklinde düşüncesini açıkça ifade etmiştir."²⁸

Son yıllarda yaşamakta olduğu bu tür üzücü olaylar ile her hafta iki-üç defa farklı saraylarda icra edilen fasıllara katılma mecburiyeti sebebiyle daha fazla vakit ayırmak istediği halde hüsnihat meşkleri ve talabelerine vakit bulamamasının onu huzursuz ettiği, ruhunu sıktığı düşünülebilir. Ayrıca ruhunda fırtınalar estiren sufiyane bir hayata duyduğu özlem ile (büyük dedesi İsmaili Rumî Hz. gibi) manevi yolculukta mesafe katetmek isteğinin de sinesinde kuvvetlenip gündün güne arttığını, sarayda kayıt altına girmekten hoşlanmayan sanatkâr ruhunu gitgide bunalttığını²⁹ hissetmekte idi. Onu oldukça huzursuz ettiği anlaşılan bu sıkıntılara çare arama sürecinde, belki uzun zamandır içinde bulunduğu çevreyi değiştirirse içine düştüğü bu halden kurtulacağını düşünerek (diğer birkaç tanıdığıının yaptığı gibi) saray dışında 'asker zabıtlığı' vazifesine tayin olmak istediğini etrafındakilere, özellikle de idarî görevlilere söylemeye başlar. Bu talebinin yerine getirilmesinin onun artık huzur fasılları'na katılamayacağı anlamına geleceğini ve padişahın ona olan teveccühünü iyi bildiklerinden, memurlardan hiç kimse onun bu isteğini padişaha iletmeye cesaret edemez.³⁰ Onun, bu şekilde saray dışında bir göreve geçmek istemekteki ısrarla davranışı, Dîvân-ı Hümâyun idarecilerinin talep ettiği (yeni Avrupa-î kıyafetler giymek dahil) resmi kurallara uyularak padişahın bulunduğu bölgeye göre her hafta farklı bir sarayda veya köşkte fasıllara katılarak padişah ile

²⁷ Özcan, "Mûzika-yi Hümaâyun", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/422-423.

²⁸ Murat Bardakçı, *Refik Bey, Refik Fersan ve Hatıraları*, (İstanbul: Pan Yayıncılık, 1995); <https://ismailhakkialtuntas.blogspot.com/2020/03/refik-fersan-ve-hatiralari.html> (Erişim 10.01.2021).

²⁹ Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304; Kara, "Vefatinin 130. Yılında K. Mustafa İzzet ...", 10; Özer, *Ayasofya'nın Nişanesi*, (İstanbul, 2020), 42.

³⁰ Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304.

yakından görüşmek ve ardından hediyeler almanın artık onu pek mutlu etmediğine işaret etmektedir. Kendisini saray dışında asker zabıtlığı vazifesine tayin ettiremeyen Mustafa İzzet Efendi, padişah ve kalburüstü sanatçılarla birlikte fasıllara bir süre daha devam etmeye çalışır. Bu arada kendisine saraydan çıkış yolunu açacak ve padişahın da reddedemeyeceği önemli bir mazeret bulma konusunu düşünmeye araştırmaya da devam eder. Sonunda o yıllarda kara ve deniz yolu ile yapılan hac yolculuğunun iki-üç ay sürmesi sebebiyle, hac yolculuğu ve tecrübesinin kendisine hem manevi yönden faydaları olacağı, hem de bu vesile ile saraydan birkaç ay da olsa uzak kalma fırsatı vereceğini düşünerek hac farızasını yerine getirmeye niyet eder.

5. Saraydan Ayrılışı

Mustafa İzzet Efendi'ni saraydan uzaklaşma isteğini ve bu yöndeki çabasını saray içi mesai arkadaşlarının yanısıra yakın çevresi de bilmektedir artık. Ancak bu iş için de yine aşması gereken önemli bir engel vardır önünde. Mustafa İzzet Efendi'nin saray kadrosunda olması hasebiyle hac yolculuğuna çıkabilmesi için de yine Sultan Mahmud'dan izin alınması gerekmektedir ve yaşının genç olması sebebiyle padişahın izin verip vermeyeceğinden emin olamamaktadır. Bu meseleyi nasıl halledeceğinin arayışı içindeyken, mürşidi (Nakşibendi şeyhi) Şumnulu Ali Efendi ile ilk medrese yıllarından hocası Kömürcüzâde Hafız Mehmet Efendi'nin Surre Alayı ile hacca gitmeye hazırlanmalarını öğrenmesi hızır gibi imdadına yetişir.³¹ Önce hocasıyla konuşup kendisini de kafileyeye dahil etmelerine ve birlikte padişahın hac yolculuğu için izin istemeye razı eder. Ardından da birlikte padişahın huzuruna çıkarak hac farızasını yerine getirmek istediklerini belirtip usul gereği izin isterler. II. Mahmud, (Mustafa İzzet Efendi'nin saraydaki fasıllardan uzaklaşmasını istemediği için olsa gerek) ona 'hac için henüz yaşının çok genç olduğu, kırkıktan sonra hac olayını daha iyi kavrayacağından bu önemli yolculuk için acele etmemesi' yönünde telkinlerde bulunarak izin vermek istemez. Ancak o, hocasının yaşını ileri sürerek 'hocasıyla hacca gitmek istemesinin diğer sebebinin de ona hizmet etmek olduğunu' vurgulayıp hac yolculuğu niyetinden vazgeçmeyeceğini hissettirir. Padişah, alternatifsiz ve reddetmesi mümkün olmayacak bir pozisyonda bırakıldığı için hiddetlense de belli etmez ve ona izin verdiğini sadece ima yoluyla belirtir.³²

II.Mahmud'un, Mustafa Efendi'nin hac yolculuğu sebebiyle saraydan uzak kalmasına istemeyerek de olsa izin vermesine rağmen (emsalleri çalışarak ayda 75 kuruş maaş alırken) ona hac yolculuğu boyunca ayda 100 kuruş maaş bağladığı bilinmektedir.³³ Bu durum padişahın ona ne kadar değer verdiğinin bir başka göstergesi olarak kabul edilir. O dönemde İstanbul'dan deniz yoluyla Mısır ve Cidde'ye, oradan da kara yolu ile farklı güzergahlardan Mekke ve Medine'ye yapılan kutsal hac yolculuğunun gidış geliş olarak

³¹ Yılmaz Öztuna, *Türk Bestecileri Ansiklopedisi*, (İstanbul: Hayat Neşriyat, 1969), 2/ 276.

³² Abdurrahman Şeref, *Tarih Muhasebeleri*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 1339/1920), 316.

³³ Hafız Hızır İlyâs, *Letâif-i Vekâyi-i Enderûniye*, 1276/1876, s.465-466.

iki-üç ay sürmektedir. Mustafa Efendi'nin genç yaşta ve uzun süren hac yolculuğuna çıkma (saraydan uzaklaşma) hususunda ısrarlı davranarak padişahın izin almayı başardığının duyulmasının ardından, onu bulunduğu yüksek konuma taşımış olan Huzur Fasılları'nın kıdemli müdavimi Hammamizâde İsmail Dede Efendi (1778-1846), Dellalzade İsmail Efendi (1797-1869) gibi kendisinden yaşça büyük sanatkârların onun hem saraydaki görevinden uzaklaşma çabasını hem de Padişah'ın rızasına muhalif hac yolculuğuna çıkmaktaki ısrarlı davranışını yanlış buldukları için üzüldükleri de bu konu etrafında nakledilenler arasındadır.³⁴ Padişah tarafından istemeyerek de olsa izin talebi kabul edilen Mustafa İzzet Efendi, nihayet Gürcü Necip Paşa'nın surre eminliğinde ve önceden intisab ettiği tasavvufî yolculuktaki müşidi Nakşî şeyhi Şumnulu Ali Efendi³⁵ ve ilk mûsiki hocası Kömürüzâde Mehmet Efendi ile birlikte 1246-47/1830-1831^{36*} yılında arkasından devam eden tartışmalara aldırılmadan hac fazrızasını yerine getirmek için yola koyulur.

Sonraki dört-beş hafta boyunca önce gemi ile İstanbul'dan Mısır'ın İskenderiye liman şehrine, oradan başka bir gemiye aktararak Cidde liman şehrine, daha sonra da develerle Mekke ve Medine'ye ulaşp yedi-sekiz hafta boyunca giydiği derviş kıyafetleri içinde çok mutlu hissettiği hac olayının fiziki ve manevi havasını soluyarak hocasıyla birlikte vazifelerini yerine getirir. Hac sırasında (Abdullah Dehlevî'nin halifesi) Şeyh Mehmed Can Efendi ile de tanışmış ve onun sohbetlerine katılarak maneviyatını da kuvvetlendirmiştir. Hac olayından sonra artık "hacı" ünvanıyla da anılacak olan Mustafa İzzet Efendi, bu kutsal yolculuğun başından sonuna kadar önceden ruhunda hissettiği sıkıntılardan kurtulmuş, onun yerine içinde bir tür sevinç ve manevi huzur hissetmiştir. Ancak İstanbul'a dönüş günleri yaklaşmaya başlayınca içindeki huzur, yerini tedirginliğe bırakır. İstanbul'a döndüğünde hac seyahati boyunca iyice kuvvetlendiğine inandığı fizikî ve manevi huzurunu kaybedeceğini düşünür ve bundan mutsuz olur. Buna çare olarak manen mutlu ve huzurlu hissettiği bu halini devam ettirebilmek için farklı ilim muhitlerine, alimlerin sohbetlerine dahil olup ilmini ve Arapçasını ilerletmeye niyet eder. Bu niyetini gerçekleştirebileceği o dönem Osmanlı coğrafyasında en uygun yerin, dönüş güzergâhı üzerindeki Mısır'ın Kahire şehri olduğuna karar verir. Bu maksatla dönüş yolunda İstanbul gemisine aktarma yapmak için kafilenin uğradığı İskenderiye Limanı'nda, (hocalarından izin alıp) bir süre kalmak niyetiyle Kahire'ye giden bir kafileye

³⁴ Bu ayrılığa Enderun hocalarının biraz da 'onu uzun süre fasıllarda göremeyecek olmaları sebebiyle' üzüldüğü nakledilmekle birlikte, Mustafa İzzet Efendi'nin hacca gitmek mazeretiyle saraydan ayrılmasının diğer önemli bir sebebinin onun "Huzur Fasıllarındaki kıdemli sanatkârlardan birkaçı ile bazı (?) anlaşmazlıklar yaşadığı, hatta bu yüzden hac dönüşü Mısır'da yedi aydan daha uzun kaldığı" şeklinde farklı görüşler de mevcuttur. Bk. Şeref, *Tarih Muhasebeleri*, 316.

³⁵ İnal, *Son Hattatlar*, 1970, s.161.

³⁶ Mustafa İzzet Efendi'nin saraydan ayrılış ve geri dönüş tarihleri konusunda yapılmış yayınlarda net olmayan, birbirine yakın tarihler verilmektedir. Örneğin Mert, (Derman, "Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı", 401'de hac yolculuğuna çıkış tarihini 1830 olarak vermiş, Toprak s.7, dn.18'de Mustafa İzzet Efendi'nin saraydan ayrılıp hacca gidiş tarihi için "1246 (1830-1831) yılı" demiştir. Selman Benlioğlu ise, "Osmanlı Sarayında Mûsikî'nin Himayesi", 177, dn.440'da Mehmet İşpirli, "Tayyazâde Atâ" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/18 yoluyla: "...ayrılışın 1831 yılında olduğunu" yazmıştır.

dahil olur. Onun hac dönüşü Kahire'de yedi ay kadar kaldığı konusunda araştırmacıların hepsi müttefiktir.^{37*} Mustafa Efendi'nin, Kahire'de kaldığı süre içinde (kendisinden 30 yaş büyük olan) o yıllarda Osmanlı devleti ile arasında ciddi siyasi sorunlar bulunan Kavalalı Mehmed Ali Paşa ile de görüştüğü ve ondan iltifat gördüğü kaynaklarda nakledilmiştir.³⁸

6. Saraydaki Görevine Dönmemesi

Gönlünün sesini dinleyip derviş kıyafetleri içinde Mısır'da kaldığı yedi ayın sonunda Arapçasını ve ilmینی geliştiren Hacı Mustafa Efendi artık kapısında sarayın tahsis ettiği ve onu istediği yere götüren bir fayton beklemese de, ruhunun manevi açıdan mutlu olduğundan iyice emin olmuştur. Bu hali kaybetmemek için olsa gerek İstanbul'a dönünce de bundan sonraki hayatını bu hal üzere devam ettirmesi gerektiğine inanarak, ailesinden uzakta, gurbet ellerde daha fazla kalmasının doğru olmayacağına bu sebeple İstanbul'a dönmesi gerektiğine karar verir.

Payitaht'a dönme kararı olsa da, döndükten sonra hac yolculuğu sırasında ve Mısır'da yaşayıp tecrübe ederek yakaladığı huzuru ve yüksek manevi ruh halini İstanbul'da nasıl devam ettirebileceği sorusuna Mısır'da kaldığı yedi ay boyunca net bir cevap bulamamıştır. Sonunda bu mutlu halini İstanbul'da da devam ettirebilmesi için (padişahın devlet erkanına giyme mecburiyeti koyduğu Avrupa-î kıyafetler yerine), yolculuk boyunca giydiği derviş kıyafetlerini İstanbul'da da çıkartmaması gerektiğine inanır. Bu kıyafetle saraydaki vazifesine döndüğünde Divan-ı Hümayun görevlilerinin dolayısıyla da II.Mahmud'un bunu kabul etmeyeceğini, Avrupaî kıyafetleri giydiğinde ise (hac yolculuğundan önceki dönemde olduğu gibi) kendisini mutsuz ve huzursuz hissedeceğine inanmaktadır. Bütün bu karmaşık düşünceler içinde Ocak 1832'de³⁹

³⁷ İnal, *Son Hattatlar*, 161; Mert, "Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı", 401; Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304. *: "Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Fotoğrafı varmı konusu: *: Son yıllarda Mustafa İzzet Efendi'ye ait olduğu iddia edilen bir kaç farklı fotoğraf Klasik Türk Sanatları Vakfı vb. bazı web sitelerinde teşhir edilmektedir. (Bk: <http://www.ktsv.com.tr/sanatkarlar/105-kazasker-mustafa-izzet-efendi> (Erişim 10 Eylül 2022) Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye ait olarak gösterilen bu fotoğrafın aslında Mustafa İzzet Efendi'den ney meşketmiş olan musikişinas Medenî Aziz Efendi'ye ait olduğu İnal, *Hoş Sadâ, Son Asrın Türk Musikîşinasları*, (İstanbul: 1958), 88'de açıkça belirtilmiştir.

³⁸ Şeref, *Tarih Muhasebeleri*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 1339/1920), 316.

³⁹ Mustafa İzzet Efendi'nin saraya dönüş tarihi için; Benlioğlu (Derman, "Mustafa İzzet, Kazasker", 31/304'ü kaynak göstererek) sadece "Ramazan 1247 (Şubat 1832)'de meydana gelen Mustafa İzzet Efendi'nin II. Mahmud'a Bayezid Camii'nde yakalanma olayı akabinde gerçekleşmiş" şeklinde net olmayan bir ifade kullanmışken, Mert ise, "*II. Mahmud'un San'at Çevresi*" (Marmara Üniv., Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002), 159-160'da II. Mahmud'a yakalanma olayının kesin tarihini (Takvîm-i Vekâyî'de yayınlanmış olan bir haberi kaynak göstererek) 10 Ramazan 1247 (12 Şubat 1832) şeklinde kesin tarih vererek nakletmiştir. * Takvîm-i Vekâyî'de bulunan bu kayıt, 1832 yılının Ramazan Bayramının 02-03 Martta, Kurban Bayramının ise Mayıs 12-13 civarı olacağını göstermektedir. Bu bilgiden hareketle, Mustafa İzzet Efendi'nin bir önceki yıl Surre Alayı/Hac Kafilesiyle birlikte -Mayıs ayının başında gerçekleşecek olan Kurban Bayramı/Arafat Vakfe'si için 5-6 hafta yolculuk zamanı bırakarak- 1831 yılı, 20 Mart itibariyle İstanbul'dan ayrıldığı, geri dönüşünün ise hac farızasının ardından Mayıs'ın ortalarında da Mısır'a geçip

payitaht İstanbul'a döner ve huzurlu halini kaybetmemek adına derviş kıyafetini çıkartmama, (yani saraydaki görevine gitmeme) kararı alır.⁴⁰ İstanbul'a döndüğünde de saraydaki görevine gitmez. Aldığı karar gereği bazan tebdil-i kıyafet halkın arasında dolaşan Padişah ve adamları tarafından tanınmamak için hac yolculuğu sırasında giyip iyice benimsediği derviş kıyafetlerini İstanbul'a döndükten sonra da giymeye devam eder. Bir müddet sonra onu bilen yakın çevresinden 'saraydan kerhen ve sadece hac yolculuğu maksadıyla iki-üç aylığına verilmiş olan maaşlı iznin, normalden çok daha fazla uzamış olmasının Padişah'ı çok hiddetlendirdiği' şeklinde haberlerin kulağına gelmeye başlasa da o, bu kıyafetler içinde tanınmayacağına inanarak etrafta dolaşmaktan vazgeçmez. Namaz için camiye, cemaate devam etse de, II.Mahmud'un sık uğradığı bilinen salatin camilerine seyrek olarak gider. Bu camilere gittiğinde namazlarını hep daha az kişinin tercih ettiği üst kat mahfilde eda edip kendini belli etmemeye çalışır. Hatta bu camilere gittiği zaman, (hac öncesindeki resmi kıyafetini giymeyip derviş kıyafetleri içinde dolaşsa da) artık kendisini tanımış olan görevliler zaman zaman ondan müezzinlik yapmasını isterler, ancak tanınacağını düşünerek bu talepleri geri çevirir çünkü kendine has sesi ve okuyuş tarzını II.Mahmud'un hemen farkedeceğini iyi bilmektedir.⁴¹

7. Padişahla İkinci Karşılaşma: Tevafuk mu Planlama mı?

Hacı Mustafa İzzet Efendi'nin bu şekilde ne kadar zaman gizlenebildiği kaynaklarda net olarak verilmez. Bir süre sonra tam da korktuğu şey başına gelir. Nakledildiğine göre, O gün ısrarları kıramayıp Beyazıt Camii'nde müezzinlik yapar. O sırada camiye giren II.Mahmud'un onun sesini tanınması sonucu yakayı ele verir ve bu yakalanma olayı 10 Ramazan 1247, 12 Şubat 1832-Cumartesi tarihli gazetelere haber olur.⁴²

Mustafa İzzet Efendi'nin hayatı hakkında bilgi veren kaynaklar bu karşılaşma (daha doğrusu yakalanma) olayının (yine) "tevafuken" meydana geldiğini yazarlar.⁴³ Fakat bu karşılaşmanın "tevafuken" meydana geliş şekli ve yakalanma olayının öncesinde mahfilde, onun kim olduğunu artık bilen kişilerin söz ve davranışları, yakalanma olayının

orada yedi ay kadar kaldıktan sonra 1831 Aralık ayı sonu veya 1832 Ocak ayı başında İstanbul'a avdet etmiş olduğu ve toplamda 11 ay kadar saraydan uzak kaldığı şeklinde bir sonuca ulaşmayı mümkün kılmaktadır.

⁴⁰ Kanaatimizce Mustafa İzzet Efendi'nin Sultan II.Mahmud'un huzur ve küme fasıllarına dokuz-on yıl devam ettikten sonra 1829'dan itibaren huzursuz ve mutsuz hissedip, padişahın ve saraydan uzaklaşmak istemesine Sultan Mahmud'un (amcası III.Selim'in başlattığı) ıslahat hareketlerini devam ettirmek yönünde aldığı bazı karar ve uygulamalarının sebep olduğu düşünülebilir. Musiki'de batılılaşmanın bir sonraki safhasında da benzer bir olay Sultan Abdülmecid ile küme fasılları'nın kıdemli sanatkarı Dede Efendi İsmail Hammamizade arasında yaşanmıştır. İtalyan Callisto Guatelli'yi (Resim 17) Müsika-i Humayun'un başına getiren Padişahın kendisinden Batı tarzı (basit besteler) istemesine üzülüp kırılan Dede Efendi'nin 1844 yılında birkaç öğrencisi ile izin alarak hac yolculuğuna çıktığı ve Mina'da hastalanarak vefat ettiği nakledilmiştir (Nuri Özcan, "İsmâil Dede Efendi, Hamâmizâde", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 23/94.

⁴¹ Toprak, *Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, 8

⁴² Mert, "II. Mahmud'un San'at Çevresi", 159-160.

⁴³ İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 2/748; Derman, "Kazasker Mustafa ..", 31/304; Kara, "Vefatinin 130. Yılında...", 10.

tevacuken meydana geldiği konusunda şüphe uyandıracak niteliktedir. Çünkü o gün Hacı Mustafa İzzet Efendi derviş kıyafetleri ile ikinci namazı ve hatim takibi için Beyazıt Camii’ne gitmiştir. Hep yaptığı gibi tedbir olarak yine üst kat mahfile çıkmıştır. Başında Nakşi tacı, sırtında Dehlevî hırkasıyla kamuflaj kıyafeti içinde hatmini takip ederken, onun kim olduğunu öğrenmiş olan (bazı kaynaklarda caminin müezzinleri olarak nakledilen) birkaç kişi kendisine müezzinlik yapması için ricada bulunur. O yine “Padişah’ın bu camiye sık uğradığını ve eğer cemaate gelirse kendisinin sesini tanıyacağını, bu sebeple müezzinlik yapmak istemediğini” söyler.^{44*} Ancak bu kişilerin “Padişah’ın o gün İstanbul’da bulunmadığı” yönde kendisine teminat vermeleri üzerine onlara inanan Hacı Mustafa İzzet Efendi farz namazı için kamet getirmeye başlar.

Olayı nakleden kaynakların hemen hepsi “Tam o esnada Padişah’ın camiye avdet ettiğini” yazarlar (Padişah’ın tebdil-i kıyâfet içinde camiye girdiğini yazanlar da mevcuttur).⁴⁵ Mahfildekilerin o gün Padişah’ın İstanbul dışında olduğunu neye dayanarak söyledikleri bilinmediğinden, tüm araştırmacılar bu karşılaşmanın (daha doğrusu yakalanmanın) “bir tevafuk” sonucu meydana geldiğini yazmışlardır. Ancak bu rivayetin kesin doğru olduğunun kabul edilebilmesi için, Padişah’ın etrafındakilerle birlikte caminin en dışından gelerek tam kamet sırasında cami haremine girmiş olması gerekir. Yok eğer Padişah daha önceden gelip Beyazıt Camii’nin tabhane kısmında bekleyip o kamet getirmeye başlayınca harem alanına geçti ise bu durumda da Padişah’ın hareme girmesi, cemaatte bazı hareketlenmelere sebep olurdu ki bu hareketlenmeyi mahfilin ön safındakiler de görürdü. Dolayısıyla bu hareketlenmeyi mahfilde müezzinlik yapan Mustafa Efendi de farkederek gerekli tedbiri alırdı.

Kanatimize göre Mustafa Efendi’nin Padişah’ın camiye girdiğini veya camide olduğunu farketmemesine: 1- Padişah, o kamet getirirken camiye girmeyip kamet bittikten ve cemaatle farz namazına başladıktan sonra gelip en son safa dahil olduğu için, 2- Padişah’ın Tebdil-i kıyâfet içinde önceden gelip camide farketmeyecek şekilde kuytu bir yerde beklemekte olduğu için, 3- Ona Padişah’ın İstanbul’da olmadığını söyleyen müezzinlerin Padişah’ın adamlarıyla birlikte böyle bir planı hazırlamış olmaları şeklinde birkaç sebep gösterilebilir. Bu ihtimallerin hepsi de yakalanma olayının bir tür önceden planlama sonucu meydana geldiğini gösterir. Aksi halde bunların dışındaki durumlarda Padişah’ın (dikkatli davranan ve gittiği camilerde hep mahfillerde namaz kılan) Mustafa Efendi’ye bu şekilde suç üstü yapması mantığa uygun görünmemektedir.

⁴⁴ Tayyazâde Ahmed Atâ, “*Tarih-i Atâ*”, (İstanbul; Şeyh Yahya Efendi Matbası, 1293/1876), III/18-20. *Ata tarihinde Mustafa İzzet Efendi ile müezzinler arasında geçen konuşma oldukça detaylı olarak verilmiştir. Bu konuşmalardan onun müezzinlere o gün ve daha öncesinde ‘kendisinin sesini padişahın tanıyacağından dolayı tanınmamak için müezzinlik yapmak istemediğini’ söylediğini göstermektedir ki, bu durum onun müezzinler tarafından tanındığının ve kamuflajının artık sır olmaktan çıktığının delilidir. Bu sebeple bu olayın meydana geliş şekli “onun İstanbul’a dönmesine rağmen saraydan uzak durmaya çalıştığı” haberinin Sultan Mahmud’da ulaştığına kuvvetle işaret eder.

⁴⁵ İnal, *Son Asrın Türk Şairleri*, 2/748; Derman, “Mustafa İzzet, ..”, 31/304; Kara, “*Vefatinin 130. Yılında...*”, 10.

Olayın devamı kaynaklarda benzer ifadelerle şu şekilde anlatılır: “Alt kata padişahın geldiğinden haberi olmayan ve mahfilde müezzinlik yapmaya devam eden Mustafa İzzet Efendi namazdan sonra tesbihat dualarını okuyunca, onun sesini iyice tanıyan padişah, yaverini mahfile göndererek ‘müezzinin kim olduğunu’ öğrenmesini ister. Yukarı gelip araştırmaya başlayan yavere, müezzinbaşı Mustafa İzzet Efendi’yi işaret eder. Yaver, eskiden kendisini yakından tanıdığı halde başındaki derviş külâhı ve sırtındaki Özbek cübbesi nedeniyle onu tanımaz ve aşağı inip müezzinlik edenin bir ‘Özbek dervışı’ olduğunu söyler. Bir defa gördüğü sîmâyı ve duyduğu sesi ömrü boyunca bir daha unutmamak gibi bir kabiliyeti ile bilinen II. Mahmud ise: ‘Hepiniz ağız birliği yapıp beni aldatmaya mı çalışıyorsunuz, ben Mustafa’nın sesini tanımaz mıyım?’ diyerek mahfildeki herkesin aşağı inmesini emreder. Bu durumda mecburen aşağı inen Mustafa İzzet Efendi’yi kendisi teşhis edip hem yavere hem de Mustafa İzzet’e çok hiddetlenir. Öfkesi kolay dinmeyen Padişah kendisine yaptığı onca ihsana karşılık Mustafa İzzet’in onun hizmetini terkedip bu kıyafetle gizlenmeye çalıştığı için derhal kellesinin vurulmasını emreder.”⁴⁶ O sırada orada bulunan (Koca) Hüsrev Paşa ile Musahip Said Efendi ve sonraki günlerde araya giren Kömürçüzâde gibi hatırı sayılır zevatın “yaverin gerçekten Mustafa İzzet’i tanımadığı için böyle söylediğine” Padişah’ı ikna etmeleri, Mustafa Efendi’nin de padişahı özür dilemeye razı olması / edilmesi sayesinde, boynu vurulmaktan kurtulur.

8. İkinci Saray Dönemi ve Sonraki Resmî Vazifeleri

10 Ramazan / 12 Şubat 1832 tarihinde yaşanan (Beyazıt Camii mahfilinde derviş kıyafeti içinde) yakalanma olayının Padişah’ı çok hiddetlendirmesi ve Mustafa İzzet Efendi’nin boynunun vurulması emri, araya giren Kömürçüzâde gibi Padişah’ın değer verdiği önemli zatların yardımıyla onun özür beyanının Padişah’a iletilmesinin ardından birkaç hafta içinde affa dönüştürülür. Ardından gelen bayram atmosferi ve devam etmekte olan Mısır sorunu sebebiyle unutulur ve konu kapanır. Mustafa Efendi hac sonrasında özellikle uzak durmaya çalıştığı saraydaki mûsikî hayatına huzur Fasılları’nın baş neyzeni olarak yeniden döner. Onun bu döneminin II. Mahmud’un 54 yaşında (1255/28 Haziran 1839’da) vefatına kadar yedi-sekiz yıl daha devam ettiği bilinmektedir.⁴⁷

II. Mahmud’un vefatının ardından (çocukluğunda kardeşi Abdulaziz’le birlikte Hacı Mustafa İzzet Efendi’nin talebesi olan) şehzade Abdümecid padişah olarak tahta çıkar. Yeni Padişah hocasının isteği üzerine onu saray dışında başka bir göreve tayin eder. Hacı Mustafa İzzet Efendi bu sayede Sultan Abdülmecid tarafından da devam ettirilen küme fasılları’na katılma mecburiyetinden kurtulur ve uzun zamandır özlemine duyduğu kendi istediği sevdiği (hat meşkleri gibi) daha huzurlu hissettiği bir hayata kavuşur.

⁴⁶ İnal, *Son Hattatlar*, 158; Mert, “Kazasker Mustafa İzzet Efendi, 402; Toprak, *Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi’nin Hayatı ve Eserleri*, 8; Kara, “Vefatının 107. Yılında..”, 10; Derman, “Mustafa İzzet, Kazasker”, 31/304.

⁴⁷ Kara, “Vefatının 107. Yılında..”, 11; Derman, “Mustafa İzzet, Kazasker”, 31/304.

Sonuç

Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Osmanlı İmparatorluğunun bürokrat kadrosu içinde 1820'den, vefat ettiği 16 Kasım 1876 tarihine kadar devam eden 56 yıl boyunca Kazaskerlik gibi önemli resmi görevlerde bulunmuştur. Yarım asır gibi uzun bir zaman dilimi için dört tanesi öğrencisi olan beş padişahın yakınında bulunmak ve onları tanımak gibi bir ayrıcalığa sahip bir isim olmuştur. Bu sebeplerden olsa gerek onun şahsiyeti, resmi görevleri, musiki ve hat sanatı eserleriyle ilgili akademik ve özel pek çok araştırma ve yayın yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir.

Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin bu ayrıcalık ve özelliklerine rağmen onun hayatı ve şahit olduğu nakledilen pek çok olay, kendisi hakkında yapılmış tüm yayınlarda hiç sorgulanmadan nakledilerek aktarılmıştır. Bu makalede onun hayatıyla ilgili sorgulanmadan nakledilmiş olaylardan birkaç tanesi, bahsedilen olayların öncesi ve sonrası incelenerek sebep ve sonuç ilişkileri açısından yeniden değerlendirilerek nakledilmiştir. Örneğin bu makalede ise onun belki II.Mahmud'un devlet ricaline koyduğu Batılı kıyafetler giyme mecburiyetini doğru bulmadığı, Padişah'ın huzurunda Batılı yapılan sunum yoluyla Osmanlı musikisini hiç bilmediklerini ispatladığı Avrupalıların "Paşa" rütbesi ile yeni oluşturulan kurumda yüksek konumlara atanmalarından huzursuz olabileceği konusu gündeme getirilmiştir. Ayrıca bu huzursuzluğunun sonucu olarakta önce saray içi (Padişah'a yakın) görevden saray dışı yani Padişah'a her hafta görünmek zorunda olmayacağı bir göreve tayin edilmek için uğraştığı, bunu başaramayınca hac yolculuğu mazeretiyle saraydan uzaklaşmak istediği, hatta o dönemde iki-üç ay süren hac yolculuğu için aldığı izni, dönüş yolunda (Padişah'dan izin almadan) Mısır'da yedi ay kalarak toplamda 11 ay kadar uzattığı, yine Padişah'ın saray erkanına Avrupa-î kıyâfetler giyilmesi mecburiyetine bireysel itirazını ortaya koymak için Mısır'dan İstanbul'a dönünce de hac yolculuğu ve sonraki uzun seyahati boyunca giymeye devam ettiği bilinen derviş kıyafetleri içinde dolaşmaya devam etmesi ve saraydaki görevine de gitmemesi konusu gündeme getirilmiş ve araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Makalemize konu olan ve hakkında yapılmış yayınlarda hiç sorgulanmadan nakledilmiş olaylardan biri olan Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin II.Mahmud ile resmi ilişkileri çerçevesinde birisi, gençliğinde / ihtiyacı olduğu bir dönemde, diğeri de istemediği bir zamanda meydana gelen iki karşılaşmanın "tevâfuken meydana geldiği" yönündeki rivayetlerdir. Bu iki karşılaşmanın öncesi, sebep-sonuç ilişkisi daha geniş bir çerçeveden ele alınmış ve sonuç olarak bu iki karşılaşmanın da tevâfuken olamayacağı kanaatine ulaşılmış ve bu iki olay meydana gelmeden evvel arka planda cereyan etmiş gelişmeler araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Ayrıca bu makale, dipnot 16'da zikredilen, Kömürcüzade Hafız Mehmed Efendi'nin, talebesi Mustafa İzzet'e Padişah'ın geldiği Cuma günü Hidayet Camii'nde okuttuğu ve bazı yazarlar tarafından "Nât-ı Şerîf" olduğu iddia edilen, hüzzam beste de konuyla ilgili kaynaklarda araştırılmış, bu ağır remel betsenin

Kömürcüzade Hafız Efendi'ye ait olduğu bilgisine ulaşılmış, ancak bunun bir "Nât-ı Şerîf" olduğu bilgisine ulaşamamıştır.⁴⁸

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s): Fettah Aykaç

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

⁴⁸ Özcan, "Hafız Mehmet Efendi, Kömürcüzade", 2003, 28/455.

Kaynakça

- Akkuş, Mehmet. "İsmail Rumi", 23/120, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Ayvazoğlu, Beşir. *Neyin Sırrı Hâlâ Hasret: Bir Meşk Silsilesi: Aziz Dede, Emin Dede, Halil Dikmen, Niyazi Sayın*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2002.
- Benlioğlu, Selman. *Osmanlı Sarayında Müsiki'nin Himayesi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2017.
- Beydilli, Kemal. "Mahmud II", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 27/352-357, İstanbul: TDV Yayınları, 2003.
- Çatıkkaş, Atâ. "Büyük Türk Hattatı Kazasker Mustafa İzzet Efendi", Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası, İstanbul: Haziran 1981, 6
- Derman, M. Uğur. "Mustafa İzzet, Kazasker", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 31/304-307, İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Derman, M. Uğur. *Mısır'da Türk Hat San'atı Örnekleri*, 210, İstanbul: Ircica, 1987.
- Derman, M. Uğur. *Sabancı Üniv., Sakıp Sabancı Müzesi, Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, 54, İstanbul: S Sabancı Müzesi Yayınları, 2002.
- İlyas, Hafız Hızır. *Letâif-i Vekâyi-i Enderûniye*, 460, İstanbul: Darü't Tabâati Âmire, 1276.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Son Hattatlar*, 154, Ankara: Marif Vekaleti Yayınları, 1955.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Hoş Seda, Son Asır Türk Müsikşinasları*, 88, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1958.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Müsikşinasları*, 2/747-755, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.
- İşpirli, Mehmet "Tayyazâde Atâ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 4/34 İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Kara, Mustafa. "Vefatinin 130. Yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi", Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 8/9-18, İstanbul: Ocak-Haziran 2007.
- Küçük, Cevdet. "Abdülmecid", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 1/259-263, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1987.
- Kutluoğlu, Muhammed Hanefi. "Kavalalı Mehmed Ali Paşa", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 25/65, (İstanbul: TDV Yayınları, 2002)
- Mert, Talip. *II. Mahmud'un Sanat Çevresi*, 159-160, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.
- Mert, Talip. *Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Uğur Derman Armağanı*, 399-416. Türk Kütüphaneciler Derneği, İstanbul: 1996.
- Özcan, Nuri. "İsmâil Dede Efendi, Hamâmîzâde", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 23/94, İstanbul: TDV Yayınları, 2001,
- Özcan, Nuri. "Hafız Mehmet Efendi, Kömürçüzade", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 28/94, İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Özer, Murat. *Ayasofya'nın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları Dizisi: 8, 2020.
- Öztuna, Yılmaz. *Türk Bestecileri Ansiklopedisi*, 2/ 276, İstanbul: Hayat Neşriyat, 1969.
- Şeref, Abdurrahman. *Tarih Muhasebeleri*, 316, İstanbul: Kapı Yayınları, 1339/1920.
- Toprak, Nurcan. *Hattat, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Marmara Üniv., SBE, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Y. Lisans Tezi, 2004.

Fotoğraflar:

Resim 1, Kadiriyenin Rûmiye kolunun kurucu piri es-Seyyid İsmail-i Rûmî' hazretlerinin (ö.1041/1631) İstanbul, Tophane Kadiriye Tekkesi haziresindeki etrafı sütun ve demir şebeke ile çevrili mezarı. (F.Aykaç)

Resim 2, II.Mahmud'u 1826 öncesi bir Osmanlı ressamına ait resmi (Dolmabahçe Arşivi, Anonim)

Resim 3, II.Mahmud'u 1829 civarı özel tasarımla hazırladığı Mahmudî fesi, Napolyon apoletli ve pelerinli halini gösteren Avrupalı ressamlar tarafından yapılmış yağlıboya tablo. (Dolmabahçe Arşivi, Anonim)

Resim4, Mustafa Rafim Efendi'nin Sultan II.Mahmud için hazırladığı banisi olduğu binaların üzerine konulan Adlî mahlası“Mahmud bin Abdülhamid Han” yazılı tuğra-imza (Anonim)

Resim 5, Mûsikîye olduğu kadar hat sanatına da meraklı olan Sultan II. Mahmud'un (Mahmud Celeleddin üslubunda) yazdığı “...Ve izâ hakemtümünânâ en yahkümû bi'l adli..” (Nisa 4.58b ayeti içerikli) celi sülüs levha⁴⁹. (Anonim)

Resim 6, II.Mahmud'un bazı hat levhalarına “Mahmud bin Abdülhamid Han” şeklinde attığı armudî imzası (Fettah Aykaç arşivi)

Resim 7, II.Mahmud'un Ayasofya'da asılı olan “Subhanallahi ve bihamdihi, Sübhanallahi'l Azîm” yazılı Armudî şekilli imzalı levhası⁵⁰ (Fettah Aykaç arşivi)

⁴⁹ Sultan II.Mahmud imzalı ve aynı kalıp kullanılarak hazırlandığı anlaşılan bu orjinal levhanın birisi halen Bursa Ulucami hünkar mahfilinin sağında asılıdır. Diğerinin ise Ankara'da D.İ.Başkanının odasında (Prof.Dr. Ali Erbaş öncesi dönemde) asılı olduğu basına yansıyan fotoğraflarda görülmektedir.

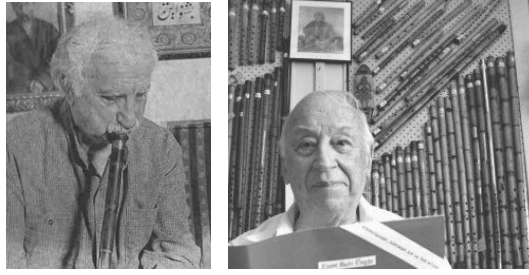
⁵⁰ ~2.5m x 65cm ölçülerinde olan bu levhanın yine II. Mahmud tarafından aynı kalıpla yazılmış olan orjinal kopyaları Bursa Ulucamii ve İstanbul Beyazıt Camii gibi büyük camilerde asılı olarak mevcuttur.

KAZASKER MUSTAFA İZZET EFENDİ’NİN SULTAN İKİNCİ MAHMUD İLE RESMİ İLİŞKİLERİ

Resim 8-9, Mustafa İzzet Efendi’nin harflere raksettiricesine hazırladığı hat istifleri

Resim 10-11, Mustafa Efendi’nin adaşı hocalarının verdiği “İzzet” mahlasını kullandığı bu levhalardaki imzaları.

Resim 12, Üstad Niyazi Sayın uhdesinde bulunan Kazasker Mustafa İzzet Efendi’nin diğer neyini üflerken⁵¹

Resim 13, Müsiki aletleri koleksiyoncusu Ethem Ruhi Üngör (08.08.2010), aralarında Mustafa İzzet Efendi’ye ait bir şah ney’in de bulunduğu uhdesindeki koleksiyonlarından bir ney grubunun önünde.⁵²

Resim 14, Giuseppe Donizetti’nin Fransada iken karakalemle yapılmış “Napolyon ceketli” bir resmi.

Resim 15, Paşa rütbeli Muzika-yi Hümayun hocası Giuseppe Donizetti başında Osmanlı fesi ve göğsünde II.Mahmud’un verdiği “Mahmudiye Marşı” nişanı ile.

⁵¹ https://www.neyzen.com/ozgecmisler/03_neyzenler/niyazi_sayin_ney_zen.pdf (Erişim 05.10 2020).

⁵² <https://www.haberler.com/101-turk-buyugu-arasinda-yer-alan-etem-ruhi-ungor-haberi/> (E.T: 2020)